

Թանկագին Գատով,

Մեծագույն բավականությամբ կարդացի իմ բանաստեղծությունների և պոեմների Ձեր թարգմանությունները, և, առաջին հերթին, պետք է Ձեզ ասեմ, որ ուղղակի հիացած եմ թարգմանություններից մի քանիսով. դրանք գրեթե համազոր են բնագրերին, Դուք զարմանալի լավ զգացել ու կարողացել եք թարգմանաբար տալ ոչ միայն իմ բանաստեղծությունների գրեթե տառացի իմաստը, տող առ տող, այլև (որը ամենագլխավորն է) իմ գրվածքների իսկական ոճն ու ոգին, որի համար անսահման շնորհակալ եմ Ձեզնից՝ ընկերոջ ու պոետի բարձր շնորհակալությամբ:

Առանձնապես ինձ դուր եկան՝

1. Յոթ խորհուրդը.

2. Մանկությունը.

3. Ռուբայիներից առաջինը, երրորդն ու չորրորդը, հատկապես առաջինը, որը հնչում է ուղղակի որպես բնագիր: Մնացածները փոքր-ինչ ծանրաբաշ են, որը թերևս կախված է այդ գործերի բուն կառուցվածքից: Անկախ դրանից, ռուբայիներում ամենագլխավորը (ձեռի տեսակետից) այն է, որ հանգերը, հատկապես չորրորդ, եզրափակիչ տողում, առանձնապես դիպուկ հնչեն, հակառակ դեպքում հանգը կորչում է կրկնություններում եւ դրանով իսկ քառատողից ստացվում է թերավարտ, աղոտ տպավորություն:

4. Անպայմանորեն լավ են «Ars poetica»-ի բոլոր Ֆրագմենտները:

Ինչ վերաբերում է «Դաշնակներին» եւ «Հանդիպմանը», ապա անկեղծ ասած, դրանք ինձ դուր չեկան, թերևս միայն այն պատճառով, որ թարգմանված են առանց հանգերի... Բանաստեղծություններն ինքնին պետք է գրեթե հանճարեղ լինեն, որպեսզի հնչեն առանց հանգի,— արդյոք այդ չի՞ պատճառը, որ շատ քչերին է հաջողվում սպիտակ ոտանավորը: Բլոկյան հանճարեղ սպիտակ ոտանավորներից բացի, ես ռուսական պոեզիայում ոչ մի այնպիսի բան չգիտեմ, որ իմ վրա խոր տպավորություն թողներ, նույնիսկ պաստերնակյան սպիտակ ոտանավորները մի տեսակ չեն գամվում հիշողությանդ մեջ, չեն ընկալվում որպես բանաստեղծություններ: Էլ ո՞ւր մենք, հասարակ մահկանացուներս, այն էլ այսպիսի ազիտացիոնֆիքուն բովանդակությամբ խցկվենք մի այդպիսի ասպարեզ... Հետեւաբար, եթե Ձեզ չի հաջողվի դրանք խցկել հանգավոր յամբի մեջ, գրողի ծոցը նետեք, հատկապես՝ «Հանդիպումը»: «Դաշնակները» եւ կուզենայի ունենալ ժողովածուում հասկանալի նկատառումներով, բայց, եթե չհաջողվի, ավելի լավ է դուրս գցել, քան ժողովածուում ունենալ քիչ արժեքավոր ու փքուն գործ:

Թանկագի՛ն Գատով. Ձեր թարգմանություններն ինձ այնքան դուր եկան, որ ես չէի ուզենա իմ ժողովածուների համար գործ ունենալ ուրիշ թարգմանիչների հետ.

բացի «Զակկնիգայից», ես բանաստեղծությունների ու պոեմների ժողովածուի հրատարակության պայմանագիր ունեմ նաև «Սով. լիտերատուրայի» հետ: Ահա, ուրեմն, հանձն չէի՞ ք առնի վերոհիշյալ ժողովածուների համար թարգմանել եւս 1000—1500 տող: Եթե այո, Ձեզ կուղարկեմ պոեմներիս ու բանաստեղծություններիս տողացի թարգմանությունները- և Դուք, հուսով եմ, փայլուն կերպով կկատարեք այդ գործը:

Երկրորդ. ինձ շատ հետաքրքիր է, թե արդյոք Ձեր թարգմանությունները, ավելի ճիշտ՝ իմ բանաստեղծությունները չե՞ք կարդացել ռուս պոետների մոտ. արդյոք տեղ հասնո՞ւմ են, աղոտ ու շաբլոն չե՞ն հնչում: Ես շատ եմ վախենում դրանից. պոեզիան ախր խարդախ բան է, եթե նա մի լեզվով հնչում է խոր ու ինքնօրինակ, դա դեռ երաշխիք չէ, որ մի այլ, ավելի կուլտուրական լեզվով թարգմանված էլ, կարող է տպավորություն գործել: Ես շատ եմ վախենում դրանից. գուցե իմ բոլոր բանաստեղծությունները քոռ կոպեկ էլ չարժեն եւ նույնիսկ ամոթ է դրանք ցույց տալ այնպիսի նրբաճաշակ ընթերցողների, որոնց համար Պուշկինը, Բլոկը, Մայակովսկին, Պաստերնակը իրենց հայրենական բանաստեղծներն են: Արժե՞ արդյոք, որ ես մի այդպիսի բարձունք մագլցեմ: Նույնիսկ սարսափելի է մտածելը: Այն, որ աշխարհի այդ հանճարեղ գրականությունը (այսինքն՝ ռուսական) այսօր հեղեղել են ամեն տեսակ ժարովներ եւ ուտկիններ. դա իհարկե, դեռ չի կարող հույս եւ արդարացում լինել քիչ թե շատ լուրջ մարդու համար, որի համար պոեզիան դեռ չի դադարել կյանքի բարձր սխրանք լինել: Այնպես որ, ընկ. Գատով, շատ եմ խնդրում Ձեզ, գրեցեք ինձ ուղղակի, անկեղծ, առանց ձեւականությունների եւ սենտիմենտալության: Դուք ինձ չեք վիրավորի նույնիսկ ամենառնչացնող խոսքով. ինձ համար ավելի լավ է սկզբից նեթ իմանալ ճշմարտությունը, քան կեղծ պատրանքներ սնել (թեև, երդվում եմ պոեզիայով, ես առանձնապես մեծ հավակնություններ չունեմ էլ. ինքս հրաշալի հասկանում եմ, որ բնավ էլ պարտադիր չէ նշանավոր պոետ լինել իր ազգային գրականությունից դուրս. լեհերի, սերբերի մեջ քիչ կան մեզ նմանները, որոնց անունը մենք չգիտենք): Եվ էլի ահա թե ինչպիսի խնդիրք ունեմ ես. գրեցեք ինձ խնդրեմ, ի՞նչ տիպի բաները կարող են Ձեզ մոտ ավելի մեծ հետաքրքրություն առաջացնել: Արդյոք փիլիսոփայական կարգի՞, տեղական բովանդակությամբ, թե՞ ժամանակակից համամիութենական հեղափոխական թեմատիկայով բանաստեղծությունները: Իմ գրվածքների դիպագոնը թեմատիկայի և ժանրերի տեսակետից բավական ընդարձակ ու բազմազան է, ես դժվարանում եմ ընտրության հարցում. ինձ, իհարկե, նախ և առաջ հետաքրքրում է, որ որևէ բանով տարբերվեմ խորհրդային պոետների այսօրվա պլեադայից (իհարկե, պոետական յուրօրինակության, ինքնատիպության, խորության տեսակետից), եթե ոչ, ախր խցկվել էլ պետք չէ: Ախ, ինչպես ափսոսում եմ, որ այդպես շուտ մեկնեցիք, այլապես կարող էի հենց տեղ դում ծանոթացնել Ձեզ իմ ամբողջ «ստեղծագործության» հետ (մեր Միությունում այնպես են իմաստազրկել եւ էժանացրել այդ բառը, որ առանց

չակերտների մարդ մի տեսակ ամաչում է գրել այն): Բայց Դուք մեկնեցիք: Հիմա ինչ արած, ստիպված պետք է գրագրությամբ պարզաբանենք այդ ամենը:

Թանկագի՛ն Գատով, սպասում եմ Ձեզանից իմ հարցերի պատասխանին, և առհասարակ ինձ համար շատ հաճելի կլիներ Ձեզ հետ մշտական նամակագրություն ունենալ, ոչ միայն այս մերկանտիլ թեմաների շուրջը, այլև ընդհանրապես պոեզիայի, գրականության և այլ հարցերի շուրջը: Վախենում եմ միայն, որ Դուք շատ եք զբաղված: Իմ առաջին ընդարձակ նամակի պատասխանը ես Ձեզնից չստացա: — Ես, կարծեմ, գրել էի այն մասին, որ Դուք խոսեիք Շերվինսկու հետ իմ ռուբայիների լրիվ թարգմանության մասին (եթե Ձեզ չի հաջողվում) և էլի որոշ բաներ: Արդյոք նամակը չի՞ կորել, զուցե Դուք գրել եք, իսկ ես չեմ ստացել:

Վերջինը, ինչ կուզեի ասել Ձեզ, այս նույն նամակում, դա Ձեր բանաստեղծությունների հարցն է: Ես հաճույքով դրանք կթարգմանեի հայերեն, բայց այս առաջարկն անում եմ որոշ երկյուղով, վախենալով, որ Դուք կարող եք կարծել, թե սա իր տեսակի «կաշառք» է իմ կողմից՝ Ձեզ սիրաշահելու թաքուն մտադրությամբ: Երդվում եմ, որ այդպես չէ: Եվ ռուս բանաստեղծի համար էլ մի մեծ պատիվ չէ թարգմանված լինել մի լեզվով, որը հասկանում են ընդամենը միլիոնից մի փոքր ավելի մարդիկ: Սրանով էլ վերջացնում եմ իմ ուղերձը, հուսալով նույնպիսի երկար եւ ընդարձակ պատասխան:

Սրտագին ողջույն:

Ձեզ անկեղծ հարգող՝ Եղիշե Չարենց

7 IV, 1934, Երևան